

# Ապարաժ

Յիմնադրված է 1991 թվականին: 16 (357) 17-30 սեպտեմբեր, 2014թ.



ԵՐԿԾԱՐԱՋԱՌԱՑՐԵՐ

ՀՅ Դաշնակցության Արցախի Կենտրոնական Կոմիտեի պաշտոնաթերթ

Մենք համացանցում

[www.aparaj.am](http://www.aparaj.am)

## Խմբագրական

### Ժողովրդավարության սկզբունքի ելելով

Արցախի պետության, կայացման գաղափարախոսության հիմքում առկա են ժողովրդավարական հիմունքներ: Արցախյան պայքարի իրավական կարեւորագոյն այսներից մեկը Արցախի ժողովրդի կամարտահայտման եւ այդ հիմքով՝ անկախ պետություն ունենալու իրավունքն է: Իսկ այդ իրավունքի անսակարկելիությունը մեզ հնարավորություն է տախի բաց ճակատով ներկայանալու միջազգային հարթակներում:

Նոյն սկզբունքը, բնականաբար, կիրառվել է Արցախի պետական համակարգում: ԼՂՀ Սահմանադրությամբ Արցախը հռչակվել է որպես ժողովրդավարական երկիր: Սակայն, միայն հռչակումը բավարար չէ, եթե հռչակված սկզբունքների գործադրումը լիարժեք չի կիրառվում պետական համակարգում:

Այս պարագայում խոսքը պետական կառավարման համակարգում ժողովրդի ուղղակի մասնակցությունն ապահովելուն է վերաբերում: Ժողովրդավարությունը միայն չի սահմանափակվում որոշակի ժամանակահատվածում ժողովրդի մասնակցությամբ ինչ-որ քերակրության եւ այդ ընթացակարգի թափանցիկությամբ ու օրինականությամբ: Ժողովրդավարական սկզբունքներին հավատարիմ մնալը առօրյա եւ ընթացակարգային պետք է լինի յուրաքանչյուր քաղաքացը եւ, առավել եւս, յուրաքանչյուր պաշտոնյայի համար:

ԼՂՀ գործիք օրենսդրության բազմաթիվ դրույթներում ապահովված է ժողովրդի տեղեկացվածության հևարագործությունը, որը կարող է հիմք հանդիսանալ ժողովրդի կողմից իր կամքի արտահայտման համար:

Գործնականում, կառավարման համակարգում որոշումներ կայացնելու թափանցիկությունը՝ որոշումներ կայացնելու հիմնավորումներն ու պատճառները անկեղծորեն հանրությանը ներկայացնելով, տվյալ պետական պաշտոնյան ոչ միայն ավելի ընկալելի է դառնում ժողովրդի կողմից, այլև ի հավատարիմ է մնում ժողովրդավորության սկզբունքներին: Այլ խոսքով, այն իշխանավորին է հաջողված, ով կարողանում է հանրությանը ապացուցել իր որոշման արդարությունն ու համեստիանուր շահերի համընկումը:

Վերջին 1-2 տարվա ընթացքում ԼՂՀ իշխանությունները պարտավորված են եղել կայացնել դժվարին որոշումներ՝ կապված չքի եւ էլեկտրաէներգիայի թանկացումների հետ: Սակայն, ժամանակին եւ անկեղծորեն ներկայացնելով խնդիրները՝ կարողացել են հանրությանը ներկայացնել որոշումների կայացման հիմքերը, իսկ հանրությունը, չնայած ծանր տնտեսական պայմաններին, ընկալումով է մոտեցել դրան:

Այժմ համանման հարցի դեմ հանդիման ենք կանգնել Ստեփանակերտի տրանսպորտի սակագների թանկացման հարցում: Այս պարագայում ցավալին այն է, որ ոլորտի պատասխանատուներն իրենց որոշումների հիմնավորումները ժամանակին եւ պատշաճ կերպով չեն ներկայացրել հանրությանը, որը դարձել է շահարկումների եւ թյուր ընկալումների պատճառ:

Նարկ ենք համարում մեկ անգամ են կրկնել, որ յուրաքանչյուր պետական պաշտոնյա նախ եւ առաջ պետք է պատասխանատու լինի հանրությանը: Իսկ այդ պատասխանատվությունն առօրյա գործընթաց է: Ցավալի է, որ որոշ պետական պաշտոնյաների մոտ ժողովրդի հետ հարաբերվելը սահմանափակվում է միայն ընտրությունների նախօրյակով:



### Սեպտեմբերի 27-ին Արցախում մեծ շուքով տունեցին Ստեփանակերտի օրը

Առավոտյան ԼՂՀ նախագահ Բակո Սահակյանը, վարչապետ Արա Ջարությունյանը, Յայ Արաքելյանը Եկեղեցու Արցախի թեմի առաջնորդ Պարգևել Արքային կողմից Մարտիրոսյանը, Աժ պատգամավորներ, կառավարության անդամներ, ինչպես նաև տոնի կապանցությամբ Արցախ ժամանած Երեւանի քաղաքապետ Տարոն Մարգարյանի գլխավորած պատվիրակության անդամները Ստեփան Չահումյանի հուշարձանին ծաղիկներ եւ ծաղկեասակներ դրեցին: Այսուհետեւ շրջայց կատարեցին Ստեփան Չահումյանի անվան պուրակում, որտեղ ականատես եղան տոնի առթիվ կազ-

մակերպաված միջոցառումներին՝ ազգային պար, նկարչություն, գորգերի ցուցահանես, ազգային խաղեր, իսկ Վերածննդի հրապարակում ներկա եղան Արցախի մարզիկների ելույթներին:

Նրանը նաեւ ներկա եղան Սարտունի փողոցում տեղի ունեցող՝ խորհրդային գործիք Ալեքսանդր Մյասնիկյանի հուշարձանի բացման արարողությանը:

«Այսօր հիշարժան օր է մի քանի առօւմներով: Այսօր մենք նշում ենք մեր հարազատ ու հիմաքանչ մայրաքաղաքի՝ Ստեփանակերտի օրը: Այս օրը մեր քաղաքի պատմության մեջ կմտնի եւս մեկ կարեւոր հրադարձությամբ՝ Խորհրդական Արքայի մասնական համերգ:

Օրվա ընթացքում տարբեր միջոցառումներ տեղի ունեցան նաեւ Ստեփանակերտի այլ հատվածներում, իսկ երեկոյան մայրաքաղաքի կենտրոնական՝ Վերածննդի հրապարակում տեղի ունեցավ տոնական համերգ:

Օրվա ընթացքում տարբեր միջոցառումներ տեղի ունեցան նաեւ Ստեփանակերտի այլ հատվածներում, իսկ երեկոյան մայրաքաղաքի կենտրոնական՝ Վերածննդի հրապարակում տեղի ունեցավ տոնական համերգ:

### Արցախի ճանաչմանը պետք է հասնել իրավական պահանջներով, այլ ոչ թե խնդրագրերով



Արցախի Յանրապետության միջազգային ճանաչման կարեւորագոյն այսինքն հաճախակի ենք լսում տարբեր ամբիոններից ելույթների ժամանակ: Զժխտելով Արցախի անկախության միջազգային ճանաչման կարեւորությունը, այսուամենայնիվ փորձենք հասկանալ, թե արդյոք ամեն ինչ ճիշտ հունով է ընթացնել: Ճանաչման գործընթացը շատ բարդ ու դժվարին գործընթաց է, ու ...

Կարդացեք 5-րդ էջում

### Գառնիկ Սարգսյանն Արցախում



Սեպտեմբերի 27-30-ը ՀՅԴ Արցախի Կենտրոնական կոմիտեի նախաձեռնությամբ համերգային ծրագրով Արցախում եր ազգային-հեղափոխական երգի մեկնարարական հայտնի երգի, զինյալ պայքարի մարտիկ Գառնիկ Սարգսյանը:

Սեպտեմբերի 27-ին Գառնիկ Սարգսյանը հանդիպեց ՀՅԴ Արցախի երիտասարդական միության հետ: Յանդիպանը մասնակցում էր ՀՅԴ Կարաբախ Դրամատիկական թատրոնի գործությամբ:

Կարդացեք 8-րդ էջում



Նախագահի ամենահաջողված ելույթն էր ՄԱԿ-ում. Արմեն Շուշտամյան

ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայի 69-րդ  
Նստաշրջանում նախագահ Սերժ  
Սարգսյանի ելույթը Յայ Յեղափոխա-  
կան Դաշնակցությունը համարում է  
Նրա «ամենահաջողված ելույթը՝ դի-  
պուկ եւ ճիշտ շեշտադրումներով»:

Սերժ Սարգսյանը՝ հիշեցնելով, որ  
Յայստանի կողմից ստորագրված  
Ցյուրիխյան արձանագրությունները  
տարիներ շարունակ դարակներում են՝  
սպասելով Թուրքիայի խորհրդարանի  
վավերացմանը, բավական խիստ ար-  
տահայտվեց Ղարաբաղի հարցը որպես  
Նախապայման առաջ քաշելու՝ Անկա-  
րայի դիրքորոշման վերաբերյալ։ Նա  
մեջքերեց ժողովողական խոսքը՝ «գրո-  
ղի ծոցը վավերացնեք», եւ հայտարա-  
րեց, որ «այսօր պաշտոնական Երեւա-  
նը լրջորեն քննարկում է հայ-թուրքա-  
կան արձանագրությունները խորհրդա-  
րանից հետ կանչելու հարցը»։

Դաշնակցության Գերագույն մարմա-  
նի Ներկայացուցիչ Արմեն Ռուստամյա-  
նը «Ազատության» հետ զրույցում կար-  
ծիք հայտնեց, որ վաղուց պետք է դա  
արվեր. - «Ես կարծում եմ, որ նախագա-  
հի ամենահաջողված ելույթն էր ՄԱԿ-  
ում՝ շեշտադրումները շատ դիպուկ եւ



դիր եւ Ղարաբաղի կարգավորում, եւ որ  
շատ ավելի կարեւոր է, կարծում եմ, որ

«Հստակ նշվում է, որ նա չի հրաժարվում իր հիմնական նախապայմանից.

այն Ե՛ հանձնել Արցախը Ադրբեջանին: Դիպուկ Է նաեւ այն որոշումը, որ մենք բացարձակապես այդպես չպետք է վառվենք այն ցանկությամբ, որ անպայման այդ արձանագրությունները պետք է վավերացվեն. թող չվավերացվեն, եւ պիտի Թուրքիան իմանա, որ եթե փակ պահի այդ սահմանները, դրանով Հայաստանին ծնկի չի կարող բերել», - ասաց Ռուստամյանը:

Հարցին,թե արդյոք հակասություն էկա Երդողանին Հայաստան հրավիրելու եւ ՍԱԿ-ի ամբիոնից նման շեշտադրումներ ինչեցնելու միջեւ, Դաշնակցության Գերագույն մարմնի ներկայացուցիչը պատասխանեց. - «Չե, ես կարծում եմ, որ Հայաստանը ցույց է տալիս, որ ինքը հակված է հարաբերությունները կարգավորել, բայց կարգավորել առանց նախապայմանների, եւ, իրակե, նաեւ պետք է նշվի, որ դա մեծագույն զիջում է, որ Հայաստանը նախապայման չի դնում Հայոց ցեղասպանության ճանաչման հարցը, եւ սա առավելագույնն է, ինչ որ Հայաստանից կարելի է ակնկալի»:

[azatutvun.am](http://azatutvun.am)

Վերահսկիչ պալատն արձանագրել է գյուղնախարարության չարաշահումները

Սեպտեմբերի 25-ին Վերահսկիչ պալատի խորհրդի նիստում ամփոփվել է Գյուղատնտեսության նախարարությունում իրականացված վերահսկողության արդյունքները:

ՓԲԸ տնօրեն Գրիգորի Կասպարյանը:  
2012-13թթ. պետքութեց Նախարարությանը հատկացված միջոցների օգտագործման նկատմամբ ՎՊ-ի մասնագետները վերահսկողություն են իրականացրել ընթացիկ տարվա հունվար-հունիս ամիսներին՝ ընդգրկելով «Հանրապետական անասնաբուժական լաբորատորիա» ՊՈԱԿ-ը, «Տնիմային կայան» ՓԲԸ-ն: ՎՊ-ի մասնագետներն ուսումնասիրել են նաև գերատեսչության կողմից տարբեր ծրագրերի կատարումը:

ԿՊ Նիստում ներկայացվեց Վերահսկող մարմին Եղբակացությունը, ըստ որի՝ պյուղատնտեսական ծրագրերի իրականացման ընթացքում թույլ են տրվել որոշակի խախտումներ, որոնք պայմանավորված են հիմնականում ծրագրերի իրագործումը կարգավորող կանոնների բացակայությամբ, ինչպես նաև ակնկալվող հեռանկարային արդյունքների եւ նպատակների չնախանշմամբ ու նախարարության կողմից ծրագրի կատարման նկատմամբ ոչ պատշաճ Վերահսկողությամբ:

Կերահսկիչ պալատի աշխատակազմի երկրորդ բաժնի պետ Յամեն Ապրեսյանը ներկայացրեց որոշ մակրամասներ, քատ որի՝ «Գործադիր հշխանության պետական կառավարման հանրապետական Եւ տարրածքային կառավարման մարմինների պահպանում» ծրագրի ուսումնասիրմամբ պարզվել է, որ ԼՂՀ գյուղնախարարին սպասարկող ավտոմեքենայի ծախսը գերազանցել է պետական բյուջեով դեկավարներին սպասարկող ավտոմեքենաների պահպանման համար նախատեսված գումարը: Նախարարության աշխատողներին տրամադրվել են օրենսդրությամբ չսահ-

մանված վճարներ, որոնք նաեւ կատարվել  
են կանխիկ եղանակով, մինչդեռ ստուգում-  
ներն ընդգրկող ժամանակաշրջանում  
օրենսդրությամբ արգելված էր քաղաքա-  
կան եւ քաղաքացիական ծառայության  
պաշտոններ զբաղեցնող անձանց՝ կատա-  
րել լրացուցիչ վճարովի աշխատանք, քա-  
ցառությամբ՝ օրենքով սահմանված դեպք-  
րի»:

ՃԵՐԱՎԱԾ ԳԱԼՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱԳՐԻ Ե

քավորումներ են ձեռք բերվել միայն և այսպիսի համարակալի արդիության համար: Որոշակի թերություններ են հայտնաբերվել և առաջ արհեստական սերմանավորման ծրագիր ընթացքում, որը «Տնիմային կայան» ՓԲԸ-ի միջոցով պետք է իրականացվեր համարապետության ամբողջ տարածքում, մինչդեռ արհեստական սերմ-նավորման են ենթարկվել միայն սեփական անսասունները, բացառությամբ՝ 2013թ. ընթացքում «ԱրմՎագոր» ՍՊԸ-ին պատկանող 154 եւ Մարտակերտի շրջանում 10 գոլիստ անսասունների, ինչը ապացուցում է, որ ծրագիրն իրականացվել է մասնակի:

Եւ Մարտունու շոշանի վերին Ենթաշրջան-Ների ոռոգման համակարգերի նորոգման աշխատանքների ընթացքում 4 788,7 հազ. դրամ հավելագործ է արձանագրվել, որը Ենթակա է պետական բյուջե Վերականգնում:

Վ Պ Մասնագետները սերմանարտադրության բնագավառի վերահսկողությամբ արձանագրել են, որ հացահատիկային մշակաբույսերի սերմանարտուծության եւ սերմանարտադրության զարգացման ծրագրի երրորդ-չորրորդ տարիների համար նախատեսված պահանջները չեն իրականացվել։ Ըստ նախատեսվածի՝ հողօգտագործողներին չի տրամադրվել կայուն եւ բարձր բերք ապահովող էլիտային վերարտադրության սերմացու։ Վ-ի Ներկայացրած գևահատականի համաձայն՝ խախտումների հիմնական պատճառը երրորդ եւ երրորդ տարիներին ծրագրի ծախողումն է։

ՎՊ Մասնագետների կողմից իրականացված ստուգումների արդյունքում պարզվել է նաեւ, որ փոքր եւ միջին ծեռնարկատիրության աշակցության ուղղորդված միջոցներով ԼՀՆ կառավարության որոշումներով փոխհատուցվել են միայն երկու ընկերությունների՝ «Լուսակերտ» եւ «Էլիտ Գրուպ» ՍՊԸ-ների կողմից ԼՀՆ պետական բյուջե վճարված՝ ավելացված արժեքի հարկի գումարը։ Նաեւ՝ բացակայում է այդ ծրագրի իրականացման կարգը, նպատակների ու ավելացվող արդյունքների մասին տեղեկացնելու ուղղությունը։

Կատվությունը:  
Վերահսկող մարմնի եզրակացության համաձայն՝ երիսչների ծեռքբերման ծրագիրը նախատեսվել է միայն 2012թ., սակայն չի իրականացվել:

Վերահսկողությամբ ընդուրվող ժամանակաշրջանում արձանագրվել է մի համարժանություն, որ Ֆեզակի ցեղի բարձր մրերատու երիսչեղից 83 գլուխ ենթարկվել են հարևանիք լոռու եւ 89 գլուխ ավագանություն:

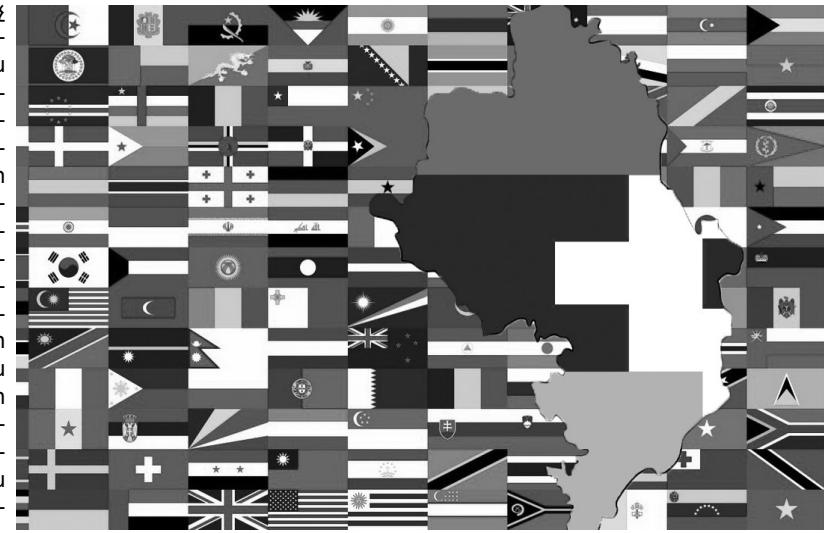
հարկադիր մորթի եւ 89 գլուխ անկվել է:  
ՎՊ Եղբահանգմամբ՝ նախարարության  
կողմից պետական բյուջե Վերականգնելու  
ենթակա գումարը կազմում է ավելի քան 7  
մին դրամ:

գնման պլանի իսախտմամբ՝ բաց ընթացակարգի փոխսարեն կիրառելով բանակցային եղանակ, հայտարարությամբ նախապես չիրապարակելով գնման ձեւը։ Գերատեսչությունը խորհրդատվական ծառայություններ ձեռք է բերել միայն «Զարդ Ազրուերվիս» ՓԲԸ-ից։ Պայմանագրերով նախատեսված աշխատանքները հիմնականում իրականացվել են Նորագյուղ համայնքի տարածքում գործող «ԱրմԱզրո» ՍՊԸ-ին պատկանող անասնապահական ֆերմայում, իսկ կատարողական ակտերում, որպես աշխատանքներն ընդունող կողմ, հանդես է եկել «Տնիմային կայան» ՓԲԸ-ն։  
Կենտրոնազված կարգով գույք եւ սար-

Եզրակացությունում Նշվեց Նաեւ, որ գյուղատնտեսական միջոցառումների հրականացման ծրագրերի մասով մերժնատրակտորային կայանների վերագինման համար սարքավորումները պետք է ձեռքբերվեին Նախարարության կողմից, սակայն կըքված պայմանագրերով դրանք ձեռք են բերվել այլ միջոցներով։ Արդյունքում՝ Նախարարությունում բացակայում են 329 788,2 հազ. դրամ գումարի ծախսը հիմնավորող փաստաթղթերը։ Ենթաշրջանային ծրագրերի հրականացման ընթացքուն նույնային անհամապատասխանությունները են հայտնաբերվել։ Նախարարության կողմից 2013թ. Հարուցմի շոքակի Ուխտաձորի



## Արցախի ճանաչմանը պետք է հասնել իրավական պահանջներով, այլ ոչ թե խնդրագրերով



իրավահարաբերությունների կարգավորման համատեքստից:

Եվ այսպիսով, ինչ եղանակով են կազմակրովում այս հարաբերությունները: Յարդի միանշանակ պատասխանը չկա: Եվ այստեղ առաջանում է Արցախի քաղաքացիների իրավունքների պաշտպանության հարցը օտար երկրներում: Մինչդեռ, ինտիրը բավականին սուր է ինքս հաճախ եմ հանդիպել մարդկանց, ովքեր քանիվել են այս ինդիրին: Բերեմ մի քանի օրինակ. Արցախի Յանրապետությունում գրանցված ամուսնության, ծննդյան վկայականները համարվում են անօրինական՝ միայն այն պատճառով, որ դրանք գրանցված են չճանաչված պետության համապատասխան մարմինների կողմից: Սա մարդու իրավունքների կոպիտ իսխտում է: Եվ քանի որ այս ինտիրը չունի իրավական լուծում, մարդողիկ ստիպված են լինում դիմել տարբեր միջոցների, որոնք, մեղմ ասած, անհարմարություն են առաջացնում նրանց համար: Չեմ ուզում գիտական ինչ որ փաստարկներ բերել, քանի որ ինտիրին ինքնին պարզ է: Ավելացնեմ, որ այս ինդիրին անդրադարձել է ինչպես ՍԱԿ-ի դատարանը, Սարդու իրավունքների

Պետք է Նկատել, որ այս խնդիրն ունի ոչ միայն իրավական, այլև հումանիտար նշանակություն։ Պետք է հաշվի առնել, որ մարդիկը ընկալվելով՝ «չճանաչված երկրներում», չի կարելի անտեսել նրանց գոյությունն ու իրավունքները, քա- մայական պահպանը, աշխատավորությունը և այլականացնելու պահպանը, այսպես ել մի շարք առաջատար երկրների՝ ԱՄՆ-ի, Մեծ Բրիտանիայի, Ճապոնիայի, Գերմանիայի, Ֆրանսիայի դատարանները, եւ բոլոր դեպքերում միանշանակ նշում է այն հանգամանքը, որ, մերժելով ճա-

Նաչել ջճանապած երկրներում գրանցված իրավական ակտերը, թույլ է տրվում մարդու իրավունքների կոպիտ խախտում: Նույն հանգամանքն է գործում նաև Արցախի դատարանների դատական ակտերը օտարերկրյա պետություններում կիրառելու Եւ ճանաչելու դեպքում: Օրպեսզի ինսդրի եռթյունն ավելի պարզ լինի, այսուղի մի փոքր մանրամասնեմ՝ հղում կատարելով «Մարդու իրավունքների համընդհանուր հոչակագիրին»: Մասնավորապես, այդ հոչակագրի 7-րդ հոդվածը նշում է: «Օրենքի առաջ բոլոր մարդիկ հավասար են Եւ, առանց որեւէ խտրականության, ունեն օրենքի հավասար պաշտպանության իրավունք: Բոլոր մարդիկ ունեն պաշտպանվելու հավասար իրավունք՝ սույն Յօչակագրով սահմանված հավասարությունը խախտող որեւէ խտրականությունից, սադրանշից», իսկ նույն Յօչակագրի 6-րդ հոդվածը նշում է: «Յուրաքանչյուր մարդ, որտեղ Ել՝ նա գտնվի, իր իրավասուրեկտության ճանաչման իրավունք ունի»: Առա-

## Վահե ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

## Ինքսորշման շարժումներ. Ծոտլանդիա

Պատմասան անուան

Ծոտլանիան անկախ

ակտը, որի համաձայն՝ Շոտլանդիայում ստեղծվեց սեփական խորհրդարանը եւ կառավարությունը: 2010թ. Տեղական խորհրդարանական ընտրություններում ազգայնականների հաղթանակից հետո ազգայնական կուսակցությունը խոստացավ Շոտլանդիայի լիակատար անկախության համար հանրաքվե անցկացնել: 2012թ. բրիտանական եւ շոտլանդական կառավարությունները համաձայնության եկան՝ Շոտլանդիայի անկախության համար հանրաքվե անցկացնելու: Անկախության համար քարոզարշավն սկսվեց 2012թ. մայիսի 25-ին, երբ Շոտլանդիայի կառավարության ղեկավարը շոտլանդացիներին կոչ արեց ստորագրել անկախության բարեկարգությունը:

թյան համար հայտարարության օգտին: 2014թ. անկախության համար արդեն ստորագրել էին 1 միլիոնից ավելի շոտլանդացիներ: 2014թ. սեպտեմբերի 18-ին Շոտլանդիայում տեղի ունեցավ անկախության համար համուարկե: Շոտլանդիայի ինքնիշխանության օգտին քվեարկել է 44.58 տոկոսը, իսկ դեմ՝ 55.42 տոկոսը:

Յասացած պետություն  
պետք է հարգի իր բոլոր քաղա-  
քացիների իրավունքները. այդ  
թվում նաև՝ ինքնորոշման եւ  
ազատ կամարտահյութության  
իրավունքը, որը համարվում է  
ժողովրդավարության եւ մարդու  
իրավունքների պաշտպանու-  
թյան հիմնաքարը:

Եվ Ծոտլանդիայի, Եւ Արցախի  
դեպքում Մեկ բան կարելի է հս-  
տակ ասել, որ Միջազգային իրա-  
վահարաբերություններում կա-  
րելորագույն սկզբունքն ազգերի  
ինքնորոշման իրավունքն է, քա-  
նի որ՝ Նախ այն իրավունք է Եւ  
սերտորեն կապված է մարդու  
իրավունքների Եւ դրանց պաշտ-  
պանության հետ, ինչպես և այսու-  
ցանկացած դեպքում չի կարելի  
անտեսել ժողովրդի ազատ ար-

տահայտվելու եւ իր ապագան  
ազատ տնօրինելու իրավունքը:  
Ինչպես տեսնում ենք՝ Արցա-  
խում եւ Շոտլանդիայում ընթա-  
նում էին ինքնորոշման համար  
շարժումներ, որոնք իրենց ակ-  
տիվությանը հասան ինչպես  
20-րդ դարի սկզբին, այնպես եւ  
20-րդ դարի վերջին: Սակայն, ի  
տարբերություն Արցախի, Շոտ-  
լանդիայում ինքնորոշման գոր-  
ծնթացներն ընթանում էին ժո-  
ղովրդական սկզբունքներով,  
ինչպես նաև առավելացնելով

իսպես նաեւ շոտլանդացիների կամքի ազատ արտահայտման համար համեմատաբար բռնություններ չեն եղել: Ես մեկ կարեւոր հանգամանք. Շոտլանդիան չի բռնակցվել Անգլիային: Շոտլանդիացիների գիտակցության մեջ նստած է միասնական պետության գաղափարը, իսկ արցախյան հակամարտության դեպքում Արցախը բռնակցվել է Աղրբեշանին՝ ի հեճուկս արցախահայության կամքի, իսկ արցախյահայությունը երբեք չի համակերպվել բռնազավթման իրողությանը եւ միշտ ձգտել է ազատության:

Հայութագիր



## Ով ուզում է մի բան անել՝ հսարակորություն է փնտրում, ով չի ուզում՝ պատճառներ

Մասիս Սուլեյմանյանը 33Շ Արցախի Մարտունու շրջանի կոմիտեի ակտիվ անդամներից է: Նեկավարում է «Արցախի մասնաճյուղ», որն ունի ավելի քանի 120 աշխատող:

17 տարեկան էր, երբ սկսվեց Արցախյան շարժումը: Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի առաջին կուրսի ուսանող:

Արցախյան շարժման եւ պատերազմի մասին չի սիրում խոսել: Ինչպես ինքը է ասում՝ ճարտար լեզու չունի, եւ, առհասարակ, ինչքան էլ խոսի՝ կիսատ քաներ հաստատ կմնան:

Այդուհանդեմ, համաձայնեց գրուցել մեր թղթակից հետ՝ իշելով անցած ուղին:

1989 թվականի վերջին Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտում ստեղծված ուսանողական ջոկատի անդամ էր: Մանկության ընկերոջ՝ Արթուր Սոսիյանի միջոցով ծանոթացավ Դաշնակցությանը: 1989-ին անցավ Դաշնակցության շարերը:

«1987-1989 թվականներին ծառայում էի խորհրդային բանակում: Երբ վերադարձաւ ամենուր խոսում էին Դաշնակցության մասին, թե ինչպես են գենք բաժանում, կազմակերպած ջոկատներ կազմում: Դժվար էր այս ժամանակ գրականությունը գտնել Դաշնակցության մասին, սակայն գտա եւ սկսեցի ուսումնասիրել Դաշնակցության պատմությունը: Ոգեւորվում էի ազգային պատագրական շարժման մասին կարդային, թե ինչպես փոքրաթիվ ջոկատներով կրկի էին տախու թուրքի դեմ եւ հաղթում: Այդ պատմությունները մեզ մեծ ոգի էին տալիս, հասկանում էին, որ նոյն էլ մենք պետք է անենք»,- ասաց նա:

Իրավիճակը կամաց կամաց ավելի էր սրբում, նրան ուղարկում էին Քաշարադի, Ազգերակի շրջաններ, որա հետ մեկտեղ ուսումնակարգությունների էր մասնակցում: Կուշանի Վարդանին մոտ 2 ամսից ավելի ուսումնավարժությունների էր մասնակցել:

«Բահտավոր եմ, որ ինձ նման հնարավորություն ընծերվեց՝ ծանոթանալ նման անձնավորության հետ: Երբեմն զարմանում էր, թե ինչպես կարող է մարդ այլքափ կազմակերպած լինել, այդքան պատասխանատու եւ ինկական զաղափարի մարտիկ»,- պատմում է Մասիս Սուլեյմանյանը:

1991-ին Ստեփանակերտի մանկավարժական ինստիտուտի ուսանողական ջոկատը սկսեց բաժանվել՝ դեպի իրենց գյուղեր, քանակավայրեր: Ինտիտուտում տեղակայված ուսանողական ռազմաքայլի ցորումից հետո ոմանք կարողացան տարբեր միջոցներով գենք ձեռք բերել այստեղից:

Մասիսը սկսեց Կաղարծի գյուղում դասավանել եւ միաժամանակ համագործակցել ծորակի տղաների հետ: Գյուղից վերադարձ Մարտունի՝ երբ իմացավ, որ մտերիմ ընկերը՝ Արթուր Սոսիյանը վիրավորվել է: Նշում է, որ հենց այդ ժամանակ հասկացավագայաց ու մտերիմ հենց ժողովուրդը է տալիս»:

Մարտունիում միացավ Սերուժան Սոսիյանի կազմավորած ջոկատին: Այն առաջին ջոկատն էր Սերուժանիում, առաջին մեզ Արցախում:

Սերուժանը ջոկատը շոկատը, այն բաղկացած էր 5 հո-

պատմում է նա, դադար տալիս, ապա շարունակում, նրանց նման տղաները առաջամարտի են, նրանք ներկայացնելու կարիք չունեն, նրանց ամենամեծ գնահատականը հենց ժողովուրդը է տալիս»:

«Սերուժան Սոսիյանը ընկերուց մեծ երթայրը էր. նրանից շատ բան էինք սովորում: Նրա այս պատասխանատու մարդ առ այսօր չեմ հանդիպել: Չեր հանգստանում, նովիսիս գիշերներն էր շրջում դիրքերով, ստուգով իրավիճակը, տղաներին սնունդ, հագուստ մատակարարում: Դիշում եմ՝ մի անգամ կազմեց մեզ հետ, ասաց, որ մի քանի հոգի պատրաստվենք՝ Մաճկալաշենի»:



Գուց: Բանակը հետզինետ շատացավ, քանի որ նա Կստահություն էր ներշնչում բնակիչների մոտ:

Չոկատը դարձավ դասակ, դասակը՝ վաշտ, 1992-ից՝ գումարտակ:

«Ողոկատը ընտանիքի պես էր: Սերուժանին անվերապահորեն վստահում էին բոլորը: Չոկատի տղաները իրար հետ հարազարդ են ուղում էր ինայել ինձ, սակայն այս ժամանակ վրովումներից մի քանի օր չեմ խոսում հետո»,- նշեց նա:

«Պատերազմը պատճառ դարձավ թե՝ լավագույն ընկերներ ձեռք բերելու, թե՝ լավագույններին կորցնելու համար.- Նշում է Մասիս Սուլեյմանյանը: - Դրա օրինակն էր նաև Դիմա Սոտիրիքը:

«Մենք ակնածանքով էինք վերաբերիս նրան, քանի որ զաղափարական էր, ինչպահ զաղափարական ընկեր, տեղյակ էր Դաշնակցության ամբողջ պատմությանը, տիրապետում էր գենքին: Դժվախտաբար, մեր երկու զաղափարական հերոս տղաները՝ Սիերն ու Սերուժանը ընկան նոյն օրը,- նշեց նա:

Վրա հարձակում է եղել, աետը է օգնության հասնենք: Մենք էլ մի քանի հոգի պատրաստվեցինք, սակայն ինձ չթույլատրեց գնամ, ավելի ավագ մեր ընկերներից մեկին տարավ հետը: Հիմա, եր այսպատ տարի է անցել, հականաւում եմ հրամանաւարիս արարքը. Երիտասարդ է՝ ուղում էր ինայել ինձ, սակայն այս ժամանակ վրովումներից մի քանի օր չեմ խոսում հետո»,- նշեց նա:

«Պատերազմը պատճառ դարձավ թե՝ լավագույն ընկերներ ձեռք բերելու, թե՝ լավագույններին կորցնելու համար.- Նշում է Սահմանական պատմություն չեմ տալիս: Հարցին, թե՝ արդյոք ծանությամբ գրավումների վիճակը, պատասխանեց: «Դժվարություններին ամեն տեղ է նոյնը են: Կյո, այսոր բավականին ծանր է ժողովրդի վիճակը, սակայն մեկ օրում ոչինչ չի լինում: Ով ուզում է մի քանի անել՝ հնարավորությունը է փնտրում, ով չի ուզում պատճառ այն»,- ասում է նա:

Հարցին, թե՝ արդյոք ծիշտ եր համարում, որ այսօր խեղաթյուրվել է ծմբարտությունը եւ քերեն են տեղյակ մեր շատ տղաների սիրագրությունների մասին, պատասխանեց: «Ծույի ազատագրմանը մասնակցեց էն 2000 հոգի, սակայն 6000-ից ավելի մարդիկ մեղալերով են պարգևատրվել: Սրան ես մեծ նշանակություն չեմ տալիս. հետպատերազմյան շրջանում այսպիսի բաներ լինում են»:

Վյժ Մասիս Սուլեյմանյանը «Արցախներգո» ՓԲԸ Մարտունու մասնաճյուղի տնօրինեն են: Յամոզված է, որ աշխատավայրում, ընտանիքում, թե հայրենիքում ամեն տեղ էլ մարդկան հարաբերությունների վրա է հիմնված ամեն ինչ, որա համար առաջին հերթին դիմացին նկատմամբ հարգանքը ու փոխըմբռնումը է ընդհանուր գործին նվիրվածությունը:

Բացի տնօրին լինելուց՝ նաեւ լավ այգեգործ է: Կրթեն մեկ տասնյակից ավելի տարիներ գրավում է այգեգործությամբ, եւ, ինչպես ինքն էնշում, դժվար, սակայն հաճելի գրամանը լինում է:

«Արաբերկը առավել հաճելի բան չկա՝ երբ խաղողի վազ ես տնկում, ապա բերը ստանում, հետո էլ գինի քամում, վերջում էլ մտերիմների հետ վայելում այն»,- ասում է նա:

Հարցին, թե՝ արդյոք ծանությունը գյուղատնտեսությամբ գրավվումների վիճակը, պատասխանեց: «Դժվարություններին ամեն տեղ է նոյնը են: Կյո, այսոր բավականին ծանր է ժողովրդի վիճակը, սակայն մեկ օրում ոչինչ չի լինում: Ով ուզում է մի քանի անել՝ հնարավորությունը է փնտրում, ով չի ուզում պատճառ այն»:- սանուվ սահմանափակվել:

**Արմին ՆԱՐԻՆՅԱՆ**

## Կովսականում կանանց զբաղվածության հարցին ընդառաջ



Մարալ Մահսերեցյանը տեղեկացրեց, որ արդեն մեկ տարի է, ինչ կովսականից կանանց ծեռքի աշխատանքները վաճառքի են հանուլում արտասահման, հիմնականում Լիբանան, շահույթը վերադարձված կանանց ծեռագործական ընկերություն, որի հիմնական նպատակն էր կովսականում վաճառքեցնել զբաղվածության ինդիքտորը:

«Կովսականում կանանց զբաղվածության հարցին ընդառաջ կանանց ծեռքի աշխատանքները կազմակերպվել են կանանց ծեռքի աշխատանքների մոտ և անդամակիցների մոտ:

Լեռնուի հսկան այս կանանցից է հիմնականում կանանց ծեռքի աշխատանքների մոտ և անդամակիցների մոտ: Կովսականում կանանց ծեռքի աշխատանքների մոտ առաջին մասունքը է կանանց ծեռքի աշխատանքների մոտ:

Ծույ ու ուզում է մեկ ծեռքի. «Մեծ կապում մեր ընկերակցության հետ: Հովս ունեմ, որ մեր ծեռքի աշխատանքները կազմակերպվել են մեր հայրենիքուների կողմից ու նրանք այս ծեռքի մեջ ունեն մեր հայրենի

## Գառնիկ Սարգսյանն Արցախում



Սեպտեմբերի 27-30-ը ՀՅԴ Արցախի Կենտրոնական կոմիտեի նախաձեռնությամբ համերգային ծրագրով Արցախում եր ազգային-հեղափոխական երգի մեկնաբան, հայտնի երգիչ, զինյալ պայքարի մարտիկ Գառնիկ Սարգսյանը:

Սեպտեմբերի 27-ին Գառնիկ Սարգսյանը հանդիպեց ՀՅԴ Արցախի Երիտասարդական միության հետ: Հանդիպմանը

դիմա: Քիմա մեր Երիտասարդությունը, ի տարրերություն ավելի ավագ սերնդի, ունի այդ հնարավորությունը, եւ ամենակարեւորն ու առաջնայինը հենց դա է: Երիտասարդ հայը, աշխարհի որ անկյունում էլ ծնված լինի, պետք է զա եւ այստեղ իրեն հայրենիքի մի մաս զգա: Իմ խրատականը հետեւյալն է. հայրենիքում իման դեռ շատ խնդիրներ կան, եւ Երիտասար-



նը համերգով հանդես եկավ ԼՂՀ Սարտունի քաղաքի մշակույթի տանը:

Համերգին ներկա էին ՀՅԴ Արցախի Կենտրոնական կոմիտեի անդամները, Սարտունու շրջաբարչակազմի ղեկավարի տեղակալ Էդվարդ Բարսեղյանը, քաղաքացիներ Միհրան Խաչատրյանը, ԼՂՀ վերահսկիչ պալատի նախագահ Վրթուր Մոսիսյանը, ԼՂՀ Աժ պատգամավոր Արմեն Ներսիսյանը, ՀՅԴ Արցախի Սարգսյանը: Խոստման արարողությունից հետո Գառնիկ Սարգսյանը պատասխնե-

ները, այեւ մեծ ոգեւորությամբ ձայնակցում նրան:

Նույն օրը Սարտունիում զոհված ազատամարտիկների հուշարձանին 15 պատահներ խոստում տվեցին եւ անցան ՀՅԴ Սարտունու պատասխան միության շաբթերը: Տրանց կաթահայրը էր Գառնիկ Սարգսյանը: Խոստման արարողությունից հետո Գառնիկ Սարգսյանը պատասխնե-



մասնակցում էր ՀՅԴ ԿԿ անդամ Արմեն Սարգսյանը:

Հանդիպման ընթացքում Գառնիկ Սարգսյանը նշեց, որ անչափ հուզված եւ ուրախ է, որ նրան հնարավորությունը է ընձեռվել ելույթ ունենալ Արցախում. «Ենք այլ բան է իմ երգերը կատարել Սփյուռքում, մենք այլ բան՝ ինչ Արցախում, որտեղից ոգի են ստացել այս երգերը», - ասաց Գառնիկ Սարգսյանը:

Այսուհետեւ Երիտասարդության հանդես եկան հարցադրումները մասնավորապես՝ զինյալ պայքարի, հայ դատի, պահանջատիրության, հայրենադարձության վերաբերյալ:

Խոսելով հայրենադարձության մասին՝ Գառնիկ Սարգսյանը նշեց, որ այսօր այն մեր բոլորի խնդիրն է, այսօր Սփյուռքը վտանգված է ծովակելու. «Անշուշտ, մենք պետք է քարոզենք, որ հայը գա եւ հայրենիքում ապրի, սակայն սա մեկ օրվա հարց չէ, եւ բավականին դժվար հարց է. սրա շուրջ կարելի է խոսել ժամերով, օրերով: Մենք իրար պետք են ճանաչենք: Առանց մեր ցանկության՝ այսպես է վհճակվել, որ մենք իրարից հեռու ենք ապրել: Տարիներով ապրելով ուրիշ երկրներում, բնականաբար, հարմարվել ենք նրանց կենցա-



Սարգսյանը եւ այլ պաշտոնատար անձինք:

Սարտունու մշակույթի տունը լեփ լեցուն էր, երկու ժամից ավել տեւած համերգի ընթացքում ամբողջ սրահը ոչ միայն ունկնդրում էր հայտնի երգչի կատարում-

րին և վերներ մատուցեց:

Սեպտեմբերի 29-ի երեկոյան ժամը 19:30-ին, չեայած հորդ անձրեւին, Ստեփանակերտի Վերածննդի հրապարակում մեկնարկեց Գառնիկ Սարգսյանի համերգը:

Համերգին ներկա էին ԼՂՀ վարչապետ Արմ Ջայությունյանը, ԼՂՀ ազգային ժողովի նախագահ Աշոտ Ղուլյանը, ԼՂՀ փոխվարչապետ, ՀՅԴ ԿԿ անդամ Արմեն Վահաբեկյանը, ՀՅԴ ԿԿ անդամներ, պաշտոնական այլ անձինք, արցախիներ, Հայաստանի Յանրապետությունից եւ սփյուռքից ժամանած հյուրեր, ովքեր մեծ ոգեւորությամբ ընդունեցին Գառնիկ Սարգսյանին հենց առաջին իսկ կատարումներից մկան: Վերածննդի հրապարակում ամենուր թեւածում էր հայրենադարձական ոգին: Արցախիները դեռ Արցախյան պատերազմի տարիներից ծանոթ են նրա երգերին, եւ ձայնակցում էին երգչին:

Համերգային ծրագիրը հովանավորում էին ԼՂՀ մշակույթի եւ Երիտասարդության հարցերի նախարարությունը, Հրաչ Զարյայանը եւ ԴՏ ընկերությունը:

**Արմինե ՆԱՐԻՆՅԱՆ**



### «Ապառաժ» Երկշաբաթաթերթ

Ստեփանակերտ, Կոնւմյան 17,  
հեռ. 97 38 43, E-mail: info@aparaj.am  
**Կայքէ՝ www.aparaj.am**

Նյութերի համար պատասխանատու են հեղինակները: Թերթը կարող է տպագրել նաև նյութեր, որոնցում արծարծված տեսակետները չի կիսում:  
Տպագրվում է Ստեփանակերտի «ԴԻՉԱԿ ՊԼՅՈՒ» ՍՊԸ-ում:  
Գրանցման վկայական՝ 04: Տպաքանակը՝ 500: Գինը՝ 100 դրամ:

**Խմբագրական  
խորհուրդ**